

Aleg. 152.

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej o statucie emerytalnym dla urzędników i służ krajowych, tudzież zakładów krajowych, przedłożonym przez Wydział krajowy do l. 24.987/88.

Wysoki Sejmie!

Ustanowa służby krajowej, uchwalona na 59. posiedzeniu Sejmu krajowego z dnia 23. Marca 1866 zawiera w §. 33 przepis następujący: „Urzędnicy i służby przeniesieni na stan chwilowego lub stałego spoczynku, pobierać będą pensję emerytalną, a pozostałe po nich wdowy i dzieci wsparcie“. Prawidła i warunki, podług których urzędnicy i służby, ich wdowy i dzieci uzyskać mogą prawo do pensyj emerytalnych, do zaopatrzenia lub wsparcia, są przedmiotem osobnej wydać się mającej ustawy emerytalnej“.

Również odsyła §. 63 tej ustawy służbowej do osobnych przepisów emerytalnych co do przeniesienia na stan spoczynku i postępowania w tej mierze.

Ponieważ zapowiedziana ustawa emerytalna nie została dotąd wydana, stosuje Wydział krajowy do urzędników i służ krajowych, tudzież zakładów krajowych przepisy emerytalne rządowe, które nabyły skutkiem tego znaczenia prawa zwyczajnego. Przepisy te jednak z wielu względów nie odpowiadają potrzebom dzisiejszym i stosunkom służby krajowej.

Główna ich podstawa, cesarski reskrypt z 4. listopada 1771 i odręczny bilet cesarski z 24. Marca 1871, pochodzi z wieku przeszłego, nie więc dziwnego, że liczne przepisy późniejsze, mianowicie Najwyższe postanowienie z 4. Września 1850 i ces. rozporządzenie z 9. Grudnia 1866 Nr. 157 Dz. u. p. — Nowe ustawy i rozporządzenia władz różnych zaprowadziły zmiany, których doniosłość i znaczenie nawet w zastosowaniu do urzędników państwowych wobec zmiennej organizacyi władz częstokroć trudno da się oznaczyć. Jeżeli zorientowanie się w szeregu tych różnorodnych i z różnych czasów pochodzących przepisów — nawet w tej sferze, dla której zostały wydane, jest nader trudne — tem ci większe wątpliwości i niepewność w zastosowaniu musiały powstać w nowym, wytwarzającym się dopiero organizmie urzędów i zakładów krajowych. Że taki stan rzeczy, sprowadzający w każdym razie niepewność prawną, nie jest wcale pożądanym ani dla kraju, względnie Wydziału krajowego, rozstrzygającego o tego rodzaju sprawach, ani dla urzędników i służ krajowych, nie wymaga szerokiego wywodu. Dalej uwzględnić należy, że urzędnicy w służbie krajowej nie mają przy ograniczonym etacie

takich widoków do uzyskania posad wyższych i lepiej płatnych — jak urzędnicy w służbie rządowej.

Oprócz tego niektóre przepisy rządowe, mianowicie o zaopatrzeniu wdów i sierót obecnym ekonomicznym i społecznym stosunkom wcale nie odpowiadają. Rokrocznie ponawiają się w Radzie państwa wnioski polepszenia smutnej doli wdów i sierót po urzędnikach państwowych, i w samej rzeczy zaprzeczyć niepodobna, że wymiar zaopatrzenia dla wdów i sierót jest tak niski, iż szereg rodzin pozostałych po urzędnikach żyje w prawdziwej nędzy. Położenie rodziny pozostałej po urzędnikach krajowych jest poniekąd gorsze, bo gdy dotąd w analogicznem zastosowaniu przepisów rządowych najwyższa pensya wdowy po urzędnikach krajowych wynosić może tylko 350 zł. rocznie, są w służbie państwowej pewne kategorie urzędników wyższych, których wdowy czy to na mocy specjalnego Najwyższego postanowienia czy też z ustawy według stopnia służbowego, otrzymują emerytury znaczniejsze.

Że polepszenie smutnego położenia tych osób (wdów i sierót) jest konieczne, nie ulega wątpliwości. Przemawiają zatem nie tylko względy humanitarne — ale także względem interesu służby krajowej. Urzędnik nie posiadający własnego majątku, i nie mogący z dochodów służbowych, wystarczających tylko na zaspokojenie obecnych potrzeb życia, zabezpieczyć przyszłego bytu swojej rodziny — nie będzie prawdopodobnie pełnił gorliwie swoich obowiązków służbowych i szuka zajęć ubocznych, niezgodnych z interesem służby.

Te względy niewątpliwie były powodem, że niektóre Sejmy krajowe, jak w Czechach (uchw. z 8. Marca 1866), na Szląsku (uchw. z 13. Października 1871), w Karyntyi (uchw. z 12. Marca 1863), w Wyższej Austrii (uchw. z 18. Marca 1866), w Niższej Austrii (uchw. z 9. lutego 1866), w Istrii (uchw. z 18. Lipca 1864) i na Bukowinie uchwały już dla swoich urzędników osobne statuty emerytalne, w których przeważa tendencya korzystniejszego traktowania urzędników krajowych od urzędników państwowych co do lat służby i wymiaru emerytury a szczególnie zaopatrzeń wdów i sierót.

Zmierzającą do tego samego celu petycycę zbiorową L. p. 699 urzędników i sług kraj., tudzież zakładów krajowych, wniesioną dnia 15. Grudnia 1887 do l. s. 827 o wydaniu osobnego statutu emerytalnego przekazał Wysoki Sejm na ostatniej sesji komisji administracyjnej — a gdy ze sprawozdań tejże przekonał się, że także w naszym kraju przepisy rządowe, których się dotychczas w tym względzie trzymało, z przyczyn powyżej zaznaczonych i rozwiniętych w ówczesnem sprawozdaniu Komisji administracyjnej (Alegat 143 V. Ses. V. peryodu Sejmu) niezupełnie odpowiadają, powziął na posiedzeniu dnia 16. Stycznia 1888 uchwałę osnowy następującej:

„Petycycę urzędników i sług krajowych tudzież zakładów krajowych przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia na przyszłej sesji sejmowej projektu statutu emerytalnego dla urzędników i sług krajowych tudzież zakładów krajowych“.

Wywiązując się z tego polecenia przedłożył Wydział krajowy na posiedzeniu sejmowem dnia 15. Września 1888. projekt statutu emerytalnego (Aleg. 11), który przekazany został uchwałą z tejże daty l. 19. Komisji administracyjnej do zbadania.

Komisya administracyjna, zbadawszy dokładnie przedłożony Statut, doszła do tego przekonania, że zasady, któremi się Wydział krajowy przy jego wypracowaniu kierował, zasługują na uznanie. Za podstawę przyjął Wydział krajowy z przepisów rządowych te, które wytrzymały próbę w ciągu 22 letniej praktyki, i starał się te przepisy ująć w systematyczną ile możności wyczerpującą całość — wprowadził zmiany tylko tam, gdzie one okazały się koniecznymi przez wzgląd na odrębne stosunki służby krajowej — a jakkolwiek pragnął polepszenia zaopatrzenia urzędników a szczególnie wdów i sierót po nich pozostałych, uwzględnił ciągle stosunki finansowe funduszu krajowego, które nie pozwalają na takie podwyższenie płac emerytalnych, wdowich i sierocińskich, jakieby, z ogólnego stanowiska rzecz biorąc, było

niewątpliwie pożądane. Ten oględny sposób przeprowadzenia pożądanej wszechstronnej reformy, jaki znajduje wyraz w przedłożonym statucie emerytalnym Wydziału krajowego, był powodem, że Komisya administracyjna przyjęła projekt Wydziału krajowego za podstawę swego projektu, który niniejszem Wysokiemu Sejmowi przedkłada, zaprowadzając w nim tylko niektóre zmiany.

Komisya administracyjna sądzi zatem, że może się odwołać co do postanowień projektu Wydziału krajowego, które nie uległy żadnym albo tylko stylistycznym zmianom, do wyczerpujących motywów Wydziału krajowego — a wypada jej tylko uzasadnić poczynione poprawki w miejscu właściwym.

Rozdział I. Postanowienia ogólne.

Do §. 1. Paragraf 1. ma określić zakres osób, do których statut emerytalny się odnosi. Wyliczenie szczegółowe posad w projekcie Wydziału krajowego nie tylko nie ułatwia zastosowania statutu w praktyce, ale nadto — pomijając, że w kazuistycznym wyliczeniu łatwo posada jaka mogła być wypuszczoną, spowodziłoby potrzebę zmiany §. 1. statutu przy każdym utworzeniu nowej etatowej posady tutaj niewymienionej. Komisya administracyjna starała się zatem ująć posady, dla których statut niniejszy ma obowiązywać, w pewne ogólne kategorie. Po zbadaniu odnośnych uchwał sejmowych doszła do przekonania, że takich kategorii rozróżnić należy sześć (6).

Do l. 1. Do pierwszej kategorii należą etatowi urzędnicy i słuźy Wydziału krajowego według uchwał sejmowych z 3. Marca 1866, z 7. Grudnia 1872, z 3. stycznia 1874, i z 4. Października 1878, z 13. Lipca 1880 i 23. Września 1882, niemniej osoby, którym charakter urzędników krajowych wyraźnie przyznany został, a mianowicie koncepista krajowego biura statystycznego według uchwały sejmowej z 24. Marca 1876 i adjunkci archiwów krajowych aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie według art. II. etatu uchwalonego dnia 21. Sierpnia 1877.

Do l. 2. Do drugiej kategorii należą etatowi inżynierowie i konduktorowie dróg krajowych. Inżynierowie i konduktorowie dróg krajowych nie zostali dotąd zrównani zupełnie z urzędnikami krajowymi, tylko Wysoki Sejm przyznał im uchwałą z dnia 23. Października 1881 emerytury, pensye wdowie dla wdów i dodatki na wychowanie dla sierót na równi z innymi stabilizowanymi urzędnikami krajowymi. — Według uchwały z 10. Października 1883 odnoszą się te prawa tylko do 7 inżynierów i 35 konduktorów, objętych właściwym etatem służby drogowej, ustanowionym uchwałami sejmowymi z 21. Października 1869 i 16. Listopada 1872. Do tych tylko etatowych posad może się obecnie odnosić statut emerytalny — dopiero jeżeli Sejm przystąpi do reorganizacji służby drogowej i inne osoby, wówczas na etat służby drogowej przyjęte, będą mogły korzystać z dobrodziejstw statutu emerytalnego.

Do l. 3. i 4. Kategoria ta przyjęta została przez wzgląd na uchwały sejmowe z 23. Października 1881 i 18. Października 1882, a osobne ich wyliczenie okazało się potrzebne, bo dotąd ani inżynierowie bióra melioracyjnego, ani inżynier-górnicy przy Wydziale krajowym nie są zupełnie zrównani z urzędnikami krajowymi (uchwały sejmowe z 14. Października 1878 i z 18. Października 1878).

Do l. 5. Stanowisko prawne urzędników i służby zakładów krajowych są dotąd odmiennie. Pomijając szpitale należą obecnie do zakładów krajowych: Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie, szkoła wyższa rolnicza i szkoła parobków w Dublanach, szkoła średnia rolnicza w Czernichowie, szkoły niższe rolnicze w Horodence, Jagielnicy i w Kobiernicach. (Budżet Wydz. kr. rubr. XV.): niektóre szkoły fachowo-przemysłowe (budżet Wydz. kr. rubr. XVI. poz. 215—235).

Zakłady wspomniane rządzą się osobnemi statutami, w których są także zawarte postanowienia o stosunkach służbowych, i mają ustanowiony etat. I tak statut organizacyjny szkoły lasowej wydany na podstawie uchwały sejmowej z 10. Stycznia 1874 stanowi: Ciało nauczycielskie składa się z 2 profesorów fachowych, z których jeden jest dyrektorem (§. 11). Profesorowie stali są urzędnikami krajowymi i mają prawa i obowiązki określone ustanową służby krajowej (§. 12). Etat uchwalony na posiedzeniu sejmowem dnia 7. Października 1874 uległ zmianie wskutek uchwały sejmowej z 17. Grudnia 1885.

Statut krajowej wyższej szkoły w Dublanach stanowi w §. 13.: Profesorowie stali są urzędnikami krajowymi i mają prawa i obowiązki określone ustanową służby krajowej z dnia 23. Marca 1866. To samo postanowienie zawiera co do nauczycieli zwyczajnych statut szkoły średniej rolniczej w Czernichowie z 25. Maja 1882 w §. 13. i statut organizacyjny krajowej szkoły parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach (§. 11). Projekt etatu szkół w Dublanach zatwierdzonym został uchwałą sejmową z 8. Kwietnia 1876 r. — a szkoły w Czernichowie uchwałą z 10. Października 1881.

Uchwałami sejmowemi z 17. Października 1883 i z 18. Października 1884 uznane zostały szkoły niższe rolnicze w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach za zakłady krajowe a Wysoki Sejm zatwierdził równocześnie projekt etatu osób i plac gron nauczycielskich tych szkół. Statuty tych szkół (Horodenki i Jagielnicy z 2. Marca 1883, a Kobiernie z 11. Kwietnia 1884) zawierają w sobie zgodne postanowienie, że nauczyciele fachowi (stali) są urzędnikami krajowymi i mają prawa i obowiązki określone ustanową służby krajowej z dnia 23. Marca 1866, o ile się ona do nich da zastosować.

Etatowi nauczyciele tych szkół niewątpliwie wobec przytoczonych uchwał sejmowych mają prawo do emerytury.

Inne jest dotąd stanowisko nauczycieli krajowych szkół przemysłowych fachowych. Dotychczasowe przepisy organizacyjne tych szkół określają tylko prawa i obowiązki nauczycieli co do udzielania nauki lub utrzymania karności szkolnej, nie zawierają żadnych postanowień o ściśle osobistych prawach nauczycieli (wynagrodzeniach, pięcioleciach, emeryturach, zaopatrzeniu wdów i sierót). Nauczyciele przyjęci są prowizorycznie, mogą być każdej chwili wydalen i nie mogą żądać ani emerytury ani odprawy ani zaopatrzenia dla rodziny — chyba by takowe któremu z nich specjalną uchwałą sejmową były przyznane. Takie uchwały specjalne zapadły dotychczas tylko co do dwóch osób zajętych przy krajowych szkołach przemysłowych. Mianowicie uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 11. Stycznia 1888: „Sejm przyznaje prawo emerytury Józefie ze Stelcerów Neužilowej (kierownicze krajowej szkoły koronarskiej w Zakopanem) i Maksymilianowi Czyrniańskiemu (kierownikowi krajowego zakładu dla nauki kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce Strumiłowej) oraz w razie śmierci Maksymiliana Czyrniańskiego wdowie jego prawo do pensji wdowiej i dodatków na wychowanie sierót po nim pozostałych, a to w równej mierze z innymi stabilizowanymi urzędnikami krajowymi. Służba policzalna do emerytury liczyć się będzie od dnia nominacji“.

Tylko te dwie osoby według powyższej uchwały z personalu szkół krajowych przemysłowych podpadają pod przepisy statutu emerytalnego i to: pani Józefa ze Stelcerów Neužilowa wyłącznie co do swojej osoby z wykluczeniem dzieci.

Cheąc wobec tej różnorodności przepisów oznaczyć w sposób ogólny, które osoby, będące w służbie zakładów krajowych — podpadają pod przepisy statutu emerytalnego, komisya administracyjna określiła te warunki w sposób następujący: a) zakład musi być przez Sejm uznany za zakład krajowy, b) statut przez Sejm zatwierdzony a względnie etat przez Sejm uchwalony musi przyznawać urzędnikom i służbie prawo do emerytury, c) dla zakładu nie powinien istnieć osobny emerytalny statut. To mianowicie odnosi się do Banku krajowego, którego funkcyonaryusze nie podlegają przepisom niniejszego emerytalnego statutu. Jeżeli prawo

do emerytury nie polega na postanowieniach statutu i uchwalonym przez Sejm etacie zakładu, może prawo do emerytury polegać tylko na szczególnej uchwale sejmowej.

do lit. b) Służba szpitali krajowych we Lwowie, Krakowie i Kulparkowie osobno została wyszczególniona, ponieważ szpitale te mają osobny preliminarz, osobne fundusze i osobne przepisy o stosunkach służbowych a mianowicie o wliczeniu lat służby — tudzież osobne etaty. Osoby etatem szpitali objęte nie są urzędnikami krajowymi, tylko urzędnikami i sługami szpitala — jednak stosują się do nich przepisy pragmatyki służbowej, wydanej dla urzędników krajowych. (Statut dla szpitala powszechnego we Lwowie z 22. Maja 1875 §§. 6., 7., Statut krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie z 25. Maja 1875 Nr. 6. D. u. kr. z r. 1876 §§. 6—11 i Statut szpitala św. Łazarza w Krakowie Nr. 80 D. u. kr. z r. 1879 §§. 7—24).

Rozdział II. O przeniesieniu w stan spoczynku.

Do §. 2—8.

W §§. 2—8 projektu przyjęto mniej znaczące zmiany — mianowicie zastrzeżono w §. 4. osobom, które skończyły rok 70. życia prawo żądania przeniesienia w stan spoczynku bez potrzeby poddawania się oględzinom lekarskim (§. 4. ust. 3. proj. kom.) — nie przyznano zaś w §. 5. Wydziałowi krajowemu prawa przeniesienia urzędników lub sług w stan spoczynku li tylko z powodu przekroczenia roku 70. życia, gdyby jednak wiek podeszły urzędnika spowodował szkodę dla służby krajowej — może go Wydział krajowy przenieść w stan spoczynku w myśl §. 5. 1. 2.

Do §. 9.

Po §. 8. zamieściła komisya §. 14. proj. Wydz. kraj. jako §. 9. — Postanowienie o postępowaniu z urzędnikami dotkniętymi chorobą dłuższą, umieścił Wydział krajowy w §. 14. na samym końcu przepisów o przeniesieniu w stan spoczynku, gdzie one są luźne i niezrozumiałe. Należą one do przepisów §§. 5. i 7. Według §§. 5. i 7. ust. 1. jest choroba, spowodująca nieudolność trwałą lub czasową do służby, powodem uzasadniającym przeniesienie w stan spoczynku. — §. 9. zaś (14. proj. Wydz. kr.) ogranicza te przepisy i określa bliżej sposób postępowania w przypadkach takich, mianowicie stanowi ze względów słuszności, że choroba krótsza niż jednoroczna sama przez się nie może być powodem przeniesienia w stan spoczynku. Dopiero gdy skutkiem choroby przerwa w służbie trwa dłużej niż rok, Wydział krajowy ma zarządzić zbadanie lekarskie i stosownie do opinii lekarskiej postąpić.

Do §. 10—12.

Prawo do emerytury i wysokość tejże zależy od ilości lat służby wliczalnych tudzież od wysokości płacy pobieranej. O służbie wliczalnej zawierają postanowienia §. 9. i 11. proj. Wydziału — o wymiarze emerytury według lat służby i wysokości płacy w czynnej służbie §. 10. proj. Wydz. kr. Komisya administracyjna przedewszystkiem sądziła, że §§. 9. i 11. jako regulujące to samo pytanie wliczenia lat należy obok siebie zamieścić (§. 10. i 11. proj.) — a potem dopiero mówić o wymiarze emerytury (§. 12. proj.). Co do wliczenia lat (§. 10. proj.) zamieściła komisya celem uchylenia wątpliwości ten dodatek, że zaraz w dekreście nominacyjnym mają być lata służby wliczalnej państwowej i wojskowej oznaczone, a oprócz tego uznała za stosowne zwrócić w końcu uwagę w interesie pozyskania znakomitych sił dla służby krajowej na dalszą moc obowiązującą §. 33. ustęp ostatni ustawy służby krajowej z 23. Marca 1866, który brzmi jak następuje:

„O ile urzędnikowi, który wstępuje do służby, wymagającej wyższego wykształcenia, technicznych wiadomości lub szczególnej wprawy, pewna ilość lat przy wymiarze pensji emerytalnej przyznana być ma, zależeć będzie od układu między nim a Wydziałem krajowym zawartego“.

do §. 11.

Wyjątkowe policzenie lat, sformułowane przez Wydział krajowy w §. 11 ust. 1 i 2. uległo zmianie w dwóch względach: a) projekt komisji rozszerza wyjątek §. 11 ust. 2 także do innych chorób; b) wymaga jednak, by zapobiedz nadużyciom niezdolności do wszelkiego zarobkowania, zamiast nieudolności do służby.

Oprócz tego uzupełniła ten paragraf postanowieniami, które albo wobec przepisu §. 10. albo wobec urzędników innej kategorii za wyjątkowe uważać należy.

do ustępu 3. Niektóre osoby służby drogowej i technicznej, którym prawo do emerytury jest przyznane (§. 1. ust. 2. 3. 4.) dotąd żadnej przysięgi służbowej nie złożyli. Ponieważ §. 10. ust. 1. proj. (§. 9. 1. proj. Wydz. kraj.) zawiera postanowienie, że lata służby liczą się od dnia złożenia pierwszej przysięgi, powstałoby zawsze przy przeniesieniu osób wspomnianych w stan spoczynku pytanie w projekcie Wydziału krajowego nierozwiązane, od którego czasu tym osobom służbę liczyć należy. Wątpliwość tę rozstrzyga projekt komisji w ust. 3.

Do ustępu 4. motywa przytoczone są przy §. 12.

Ustęp 5. odpowiada ustępowi 7. §. 9. projektu Wydziału krajowego. Komisja przerosła postanowienie to do §. 11. projektu, chcąc zaznaczyć jego zastosowanie wyjątkowo do osób starszych, które przez zbieg różnych okoliczności mimo zdolności i znakomite usługi oddane krajowi, stosunkowo późno otrzymali etatową posadę. Nie powinny z tych wyjątkowych postanowień korzystać osoby młode, którym n. p. z uszczerbkiem dla gruntownego naukowego wykształcenia udało się podczas studiów uniwersyteckich uzyskać umieszczenie za zapłatą codzienną w Wydziale krajowym i byłoby wprost niesłusznem, gdyby takie osoby wyprzedzić mogły swoich kolegów, którzy czas do wykształcenia naukowego przeznaczony, wyłącznie studiom poświęcali i ze zdobytą gruntowną a systematyczną wiedzą później do służby krajowej wstępują. Z tych powodów komisja, nie chcąc ograniczać prawa Wydziału krajowego do wyjątkowego wliczania lat tylko do tych kategorii służby, które projekt Wydziału krajowego wylicza — wprowadziła jednak ograniczenie co do wieku tak, że tylko te lata mogą być liczone, które dyetaryusz lub aplikant po skończonym 22 roku życia na tych posadach spędził.

do §. 12. Zgodnie z projektem Wydziału krajowego (§. 10) i przepisami rządowemi przyjęto zasadę, że prawo do emerytury rozpoczyna się po skończeniu 10 lat służby bez wyjątku dla nikogo.

Co do pytania zaś, kiedy urzędnik lub sługa (§. 1) wysłużył zupełnie i nabył prawo do całej emerytury, zbacza projekt komisji od projektu Wydziału krajowego. Wydział krajowy przyznaje w swoim projekcie prawo do emerytury pełnej (tj. równającej się ostatniej płacy) urzędnikom z wyższym zawodowym wykształceniem (§. 10, 2. a) proj. Wydz. kraj.) po ukończeniu 35 lat służby, wszystkim innym zaś (§. 10, 2. b) proj. Wydz. kraj.) po 40 latach służby. Komisja administracyjna przyjęła w zasadzie zrównanie wszystkich urzędników i sług z powodów następujących. Jakkolwiek urzędnicy tak zwani conceptowi i techniczni dopiero po ukończeniu studiów uniwersyteckich lub technicznych mogą wstąpić do służby, mają jednak za to lepiej płatne posady, a zatem wyższe emerytury, niż urzędnicy inni. Służba niektórych urzędów, t. zw. manipulacyjnych, jak rachunkowych i kasowych, jest w wyższym stopniu przykra, ciężka, odpowiedzialna i wycięzająca siły, niż służba conceptowa. Wreszcie nierówne traktowanie różnych kategorii osób, zajętych w tym samym urzędzie, których czynności w ścisłym pozostają związku, a łączna i gorliwa praca wszystkich razem sprowadza dopiero

rezultaty dodatnie, może łatwo u upośledzonych wywołać niechęć i poczucie niesprawiedliwości, wcale niepożądaną dla interesów służby krajowej.

Większość komisji administracyjnej przyjęła dalej bez zmiany przepis rządowy, że urzędnik lub sługa wysługuje i nabywa prawo do emerytury pełnej dopiero po 40 latach służby, niechęć przez skrócenie tego czasu obciążać funduszu krajowego.

Jedyny tylko wyjątek wprowadziła komisja administracyjna co do Dyrektorów i etatowych nauczycieli szkoły lasowej, szkoły wyższej rolniczej w Dublinach i średniej szkoły rolniczej w Czernichowie a to z powodów następujących. W obec wielkiego znaczenia, jakie szkoły te dla naszego przeważnie rolniczego kraju posiadają, trzeba koniecznie pozyskać znakomite teoretycznie i praktycznie wykształcone siły nauczycielskie dla tych szkół. Dotąd zawsze nasuwały się wielkie w tym względzie trudności i ażeby je usunąć trzeba ile możliwości nauczycielom będącym w służbie rządowej, jeżeli tam złożyli dowody swoich zdolności, ułatwić przejście do służby krajowej. Gdy ustawa państwowa z dnia 9. Kwietnia 1870 Nr. 47. Dz. u. p. przyznaje profesorom i nauczycielom szkół państwowych wyższych i średnich prawo do emerytury pełnej po 30 latach służby w zawodzie nauczycielskim — żaden nauczyciel w służbie państwowej nie przyjąłby posady w wymienionych szkołach krajowych, gdyby warunki wymiaru emerytury były w służbie krajowej mniej korzystne. Oprócz tego zupełne przygotowanie do zawodu profesorskiego wymaga już po ukończeniu studiów zwyczajnych dłuższego czasu a przyszłoby zupełnie kandydat długo częstokroć czekać musi na nieetatowych posadach docenta lub adjunkta zanim profesurę uzyska. W Morawii i w Czechach z tych przyczyn przyznano profesorom i nauczycielom krajowych szkół rolniczych pełną płacę emerytalną po 30 latach. Tem uzasadnione są przepisy §. 11. ust. 4 i §. 12. ustęp 2 a) projektu komisyjnego.

Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego proponuje komisja administracyjna, aby po dziesięciu latach służby emerytura wzrastała stosunkowo z każdym rokiem, uważa albowiem przepis rządowy podwyższenia płacy emerytalnej dopiero po każdym pięcioleciu służby dalszej za niesprawiedliwy.

Od obliczonej emerytury ma być potrącone nie tylko zaopatrzenie stałe ze skarbu wojkowego jak Wydział krajowy proponuje, ale także zaopatrzenie stałe, jakie pobiera ktoś jako były urzędnik cywilny ze skarbu państwa — bo istnieją w obu przypadkach te same przyczyny potrącenia.

do §. 13. i 14.

§. 13. odpowiada bez zmiany §. 12. proj. Wydziału krajowego.

§. 14. nie zawiera z odpowiadającego mu §. 13. proj. Wydziału ustępu 2. „Ci którzy na niekorzyść kraju działają“, albowiem postanowienie takie nie ma żadnej ścisłości prawniczej i może dać powód do dowolnego tłumaczenia.

W ustępie 3 (4 Wydział krajowy) zastrzeżono urzędnikom możliwość wniesienia petycji do Wysokiego Sejmu.

Rozdział III. O odprawie.

§. 15. projektu zawiera tylko w innym, odpowiedniejszym zdaniem komisji zestawieniu, postanowienia §. 15. projektu Wydziału krajowego.

Rozdział IV. O pensjach wdowich.

Do §. 16. W projekcie Wydziału krajowego (§. 16.) zapomniano o wyjątkowem policzeniu lat służby z §. 11. ust. 1 i 2 i zachodziła z tego powodu sprzeczność z §. 20. (o od-

prawach), którą komisya w ustępie 1. uchyliła, oprócz tego wyraźnie wypowiedziano w ustępie 2, że wdowy, które ze zmarłym mężem zawarły małżeństwo wówczas, gdy tenże znajdował się w stanie spoczynku, prawa do emerytury nie mają.

Do §. 17. 1. Wdowa nie może mieć prawa do pensyi wdowiej, jeżeli mąż takowe utracił.

2. Do przypadku w tym ustępie przez Wydział krajowy objętego (sądowej separacyi z winy żony) należało dodać rozwód i samowolne opuszczenie męża. Jasną jest rzeczą, że żona rozwiedziona nie powinna pobierać pensyi wdowiej, również pensya wdowia nie powinna być premią dla żony, która męża opuściła samowolnie i przeciw której dlatego tylko niema wyroku sądowego, że mąż nie chciał wywoływać procesu separacyjnego.

3. Niesłuszną byłoby rzeczą, żeby przestępstwo może drobne, popełnione w początkach pożycia małżeńskiego, jeszcze po 20 lub 30 latach późniejszego nienagannego życia, było powodem odmówienia wdowie pensyi.

4. Wdowa po mężu, który tak ciężkiej winy dopuścił się względem kraju, że byłby ze służby wydalonym, gdyby był żył, i który już był zawieszonym w urzędowaniu, nie powinna pobierać zdaniem komisyi pensyi wdowiej, jeżeli w ogóle wdowa po oddalonym ze służby (§. 17. 1) nie ma prawa do pensyi wdowiej, albowiem inaczej decydowała by o prawie do pensyi wdowiej ta przypadkowa okoliczność, kiedy śledztwo dyscyplinarne zostało ukończone.

Do §. 18. Komisya administracyjna uznała z powodów na samym wstępie wyliczonych konieczność podwyższenia pensyi wdowich, dziś tak niskich, że nie chronią pozostałej po urzędniku wdowy, który całe życie służbie krajowej poświęcił, od nędzy.

Względ na fundusz krajowy skłonił już Wydział krajowy do wstrzymania tego podwyższenia w granicach skromnych, a komisja administracyjna uznając słusność tego zapatrywania, w zasadzie z wnioskami Wydziału krajowego się zgodziła. Komisya administracyjna sądzi jednak, że do kategorii wdów z pensją wdowią 800 zł. należy dodać „wdowę po dyrektorze oddziału rachunkowego przy Wydziale krajowym“, a do kategorii wdów z pensją 700 zł. „wdowy po dyrektorach szkoły lasowej we Lwowie i szkoły rolniczej w Dublanach“.

Co do dyrektora oddziału rachunkowego przemawia zatem względ, że jego stanowisko i pobory czynnej służby są najwięcej zbliżone do płacy urzędników, których wdowy mają pobierać 800 zł. i że dyrektor oddziału rachunkowego mając najliczniejszy pod sobą personal i odpowiedzialność za wszystko, bardzo trudne ma obowiązki, których należyte spełnienie w finansowem gospodarstwie krajowem niezmierną ma doniosłość — słuszną jest zatem rzeczą, żeby wdowa po nim umieszczoną była w pierwszej kategorii pensyj wdowich.

Urzednicy, których wdowy mają pobierać pensyę drugiej kategorii t. j. 700 zł. — pobierają po 2.000 zł. płacy rocznej — odpowiada zatem zasadom równości prawnej, ażeby takie wdowy po wymienionych dyrektorach, pobierających 2.000 i 2.360 płacy, taką samą pensyę wdowią pobierały.

Do §. 19. W tym paragrafie prócz zmian stylistycznych dodano tylko postanowienie, że jeżeli wdowa wzięła odprawę, a po drugim mężu należy jej się pensya wyższa, wypłacić jej należy tę nadwyżkę tytułem pensyi.

Wdowa, n. p. po sekretarzu pobierała 700 zł. rocznie i zamiast tej płacy odebrała odprawę. Wysła drugi raz za mąż za radcę, i owdowiała powtórnie. Ponieważ pensya wdowia po radcy wynosi 800 zł. — może wdowa żądać po drugim mężu nadwyżki tej pensyi nad pensyę po mężu pierwszym t. j. 100 zł. tytułem pensyi, bo przez przyjęcie odprawy zrzekła się tylko prawa do poboru pensyi rocznej 700 zł.

Do §. 20. W tym §cie przeprowadzono tylko zmiany stylistyczne.

Rozdział V. O kwartale pośmiertnym.

Słuszne postanowienia §. 21. proj. Wydziału krajowego przyjęła komisya administr.

Rozdział VI. Zaopatrzenie sierót.

Do §§. 22—29.

Jak pensya wdowia ma swoją podstawę w zasługach męża, tak zaopatrzenie sierót w zasługach ojca. Pozostałe po ojcu, który był urzędnikiem lub sługą krajowym (§. 1.) i miał prawo do emerytury, dzieci mają prawo do zaopatrzenia, które jest albo dodatkiem na wychowanie, jeżeli żyje wdowa i pensję wdowią pobiera — albo pensją sierocińską, jeżeli wdowy nie ma lub pozostała wdowa pensji wdowiej nie pobiera. W obec tych podstaw, na jakich się zaopatrzenie sierót opiera, Komisya administracyjna mniema, że rozróżnienie dzieci pozostałych po urzędniku lub słudze w projekcie Wydziału krajowego według tego, czy oni pochodzą z jednego tylko małżeństwa zmarłego ojca, lub z małżeństw kilku nie jest uzasadnione — i sprowadza tylko niejaśność i niepotrzebną komplikację do statutu emerytalnego. Komisya administracyjna sądzi, że wszystkie dzieci, pozostałe po tym samym ojcu, traktować należy na równi — i zmieniła w tym duchu przepisy §§. 22, 25 i 26 projektu Wydziału krajowego.

Jeżeli zaś kobieta ma samoistne prawo do emerytury, bo należy do kategorii osób w §. 1. ust. 1. do 6. wyliczonych — wówczas takie prawo do zaopatrzenia sierót pozostałych jest wpływem jej zasług — i wszystkie po niej pozostałe dzieci zarówno muszą być traktowane. Tą uwagą uzasadniona jest zmiana §. 28. projektu Wydziału krajowego.

Komisya administracyjna podziela także zapatrywanie Wydziału krajowego, że pensję sierocińską należy wymierzyć dla każdej sieroty z osobna, nie zaś konkretnie, jak według przepisów rządowych, bo niema przyczyny, dla którejby w razie ubytku kilku sierót przez śmierć lub dojście do wieku normalnego jedna jeszcze pozostała miała pobierać taką pensję, jaka dla wszystkich razem pierwotnie była wyznaczoną. Tłómaczy się ten przepis rządowy chyba tylko bardzo niskim wymiarem t. z. pensji konkretnej — wynoszącej najwięcej połowę rządowej nader skromnej pensji wdowiej.

Wymiar pensji sierocińskiej przyjęła komisya administracyjna w wysokości 15% pensji wdowiej, tak że najwyższa przy pensji wdowiej 800 zł. wynosić będzie na sierotę po 120 zł. Przez wzgląd na fundusz krajowy ograniczyła jednak komisya administracyjna cyfrę, do której sierocińskie pensye razem dochodzić mogą do wysokości $\frac{2}{3}$ pensji wdowiej (§. 26.).

Miarą pensji sierocińskiej pozostałych dzieci po kobietach mających prawo do emerytury (§. 28.) mogła być tylko płaca matki. Wysokość pensji sierocińskiej w tym przypadku jest wprawdzie nieco wyższą (10% płacy matki) aniżeli dla sierót po urzędnikach (15% pensji wdowiej), jednak zwrócić należy uwagę na to, że płaca kobiet, do których dzieci przepis §. 28. może być zastosowanym — obecnie jest bardzo niską, nie ma więc powodu do obawy zbytniego obciążenia funduszu krajowego. Cały §. 28. ma obecnie zastosowanie tylko do dzieci 3 akuserek etatowych w szpitalu we Lwowie, Kulparkowie i Krakowie, których płaca wynosi rocznie po 400 zł.

Oprócz tych zmian najważniejszych w rozdziale o zaopatrzeniu dzieci przeprowadzonych, należało także bliżej określić ogólne warunki zaopatrzenia sierót, mianowicie rozstrzygnąć, czy także dzieci pochodzące z małżeństw zawartych w stanie spoczynku ojca mają prawo do zaopatrzenia.

Projekt zawiera w końcowych postanowieniach (§. 32) przepisy dotyczące się dzieci nieślubnych, ten §. uzupełniony określeniem warunków zaopatrzenia dla dzieci ślubnych znalazł miejsce systematycznie właściwsze w §. 30. projektu komisyjnego.

Inne zmiany, jakie Komisya administracyjna w Rozdziale VI. przeprowadziła, tłumaczy się samą osnową §§. albo są tylko stylistyczne.

Rozdział VII. Końcowe postanowienia.

Do §§. 31—37.

Przepisy w tym rozdziale zamieszczone uległy tylko dwóm nieznacznym zmianom, mianowicie w §. 32, w którym w razie niezgodności opinii dwóch lekarzy, przyznano Wydziałowi tylko prawo zażądania opinii trzeciego lekarza, nie krępując go jednak tą opinią i w §. 36., w którym przedłużono termin do wniesienia przedstawienia do dni 30.

Komisya administracyjna przedstawiając Wysokiemu Sejmowi projekt statutu emerytalnego pozwala sobie w końcu zwrócić uwagę, że najistotniejsze zmiany w obec dzisiejszego stanu rzeczy odnoszą się:

1. do sposobu obliczenia emerytury z wzrostem stopniowym po każdym roku (§. 12);
2. do wyższego wymiaru pensji wdowiej (§. 18);
3. do wypłaty dodatku na wychowanie, bez względu na ilość pozostałych sierót, z bardzo nieznacznem jego podwyższeniem (§. 22).

Zastanawiając się nad tem, o ile te zmiany, obciążyć mogą fundusz krajowy i spowodować znaczniejsze w przyszłości wydatki, może komisya administracyjna z pewnem prawdopodobieństwem twierdzić, że roczny przyrost wydatków w ogóle, a szczególnie w najważniejszej w tej mierze Rubryce II. funduszu krajowego, nie będzie wcale znacznym.

Zmiana *ad 1* nie może podnieść wcale albo tylko bardzo nieznacznie wydatku z powodu, że przypadki, w których urzędnik przed zupełnem wysłużeniem lat służby przechodzi w stan spoczynku są rzadkie, a te tylko mogą wpłynąć na podwyższenie wydatku na emeryturę. Nawet podwyższenie stopniowe emerytury za każdy rok służby nie będzie pobudką do żądania przeniesienia w stan spoczynku częściej niż się to dotąd wydarzało, zwłaszcza że dodatki czynnej służby i inne korzyści służbowe, który emeryt traci — podtrzymują chęć pozostania w służbie czynnej. Tylko wyjątkowe okoliczności, jak choroba, zniewala przeniesienie urzędnika w stan spoczynku przed zupełnem wysłużeniem — a warunki utrudniające, jaki statut emerytury zawiera przy przeniesieniu w stan spoczynku przed wysłużeniem — wykluczają obawę jakichkolwiek nadużyć. Gdy na wysokość emerytury głównie wpływa wysokość płacy w czynnej służbie a statut emerytalny w tym względzie żadnej zmiany nie zaprowadza — można wobec przytoczonych okoliczności zasadnie przypuszczać, że wzrost wydatku na emeryturę spowodowany postanowieniami statutu emerytalnego będzie tylko nieznaczny. Według Wykazu I. biura obrachunkowego wynosił cały przyrost emerytur urzędników i służb w 22 latach od r. 1866 do 1886 włącznie 5 osób z kwotą 3.278, czyli w przecięciu na rok jeden 0.22 osób z kwotą 149 zł. Przypuśćmy, że skutkiem zmiany projektowanej ten roczny przyrósł się podnosi — to i w tym przypadku wzrosłby roczny przeciętny wydatek na emerytury urzędników i służb w rubryce drugiej o 149 zł.

Zmiana *ad 2* i *3.* i jej wpływ na podniesienie wydatków wprowadzie z wielką trudnością da się obliczyć, bo zależy od wielu czynników; wieku ojca, wysokości jego płacy, ilości dzieci i t. d., przedstawiają się jednak i tutaj pewne okoliczności, które usuwają obawy zbytniego obciążenia funduszu krajowego. Według wykazu I., przedłożonego przez biuro obrachunkowe wynosił w ciągu 22 lat cały czysty przyrósł pensji wdów i zaopatrzeń sierót 19

osób z kwotą 4.526 zł., czyli przeciętny przyrost roczny osób 0.86 z kwotą 206 zł. Biuro obrachunkowe oblicza, że przez przyjęcie projektu wzrośnie jak wykaz III świadczy, ten przyrost roczny o 32%, czyli o kwotę 66 zł. Wykaz ten nie obejmuje wprawdzie służby szpitalnej (wykaz I) i drogowej (wykaz II), jednakże trudno przypuścić, aby wydatek w tych gałęziach służby przewyższał 32% przyrostu obecnego, który wynosi w służbie szpitalnej tylko 38 zł. rocznie, zaś w służbie drogowej 159 zł. rocznie.

Przypuściwszy nawet, że pomnożenie przyrostu rocznego nie wyniesie jak oddział obrachunkowy oblicza 32% dzisiejszego przyrostu tylko 50% — to i w tym wypadku wynosiłby prawdopodobnie przeciętny roczny przyrost w rubryce drugiej budżetu 103 zł., w służbie szpitalnej 19 zł., a w służbie drogowej 80 zł.

Obliczenie to utwierdza komisję administracyjną w tem przekonaniu, że przyjęcie projektu nie obciąży funduszków krajowych, i że nie potrzeba szukać innych środków, ażeby ten zwiększony wydatek pokryć.

Za tę cenę zaiste nie wielką, pragniemy nietylko wytworzyć ustalony stosunek prawny w miejsce dotychczasowej niepewności, ale zarazem w skromnych rozmiarach poprawić dołę rodziny tych współpracowników naszych, w których rękę spoczywa w znacznej części wykonanie naszych uchwał — pomyślność naszych instytucyj krajowych — i który szafując groszem publicznym, mogą przez sumienną administrację znacznie większe kwoty rocznie zaoszczędzić.

Na tych zasadach opierając się, wnosi komisya administracyjna :

Wysoki Sejm raczy załączony projekt statutu emerytalnego uchwalić.

Tem załatwioną jest petycja Nr. 210.

Lwów dnia 15. Stycznia 1889.

Euzebiusz Czerkawski
Przewodniczący.

Kasperek
Sprawozdawca.

Faint, illegible text covering the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Wykaz I.

nadanych i ubyłych emerytur urzędników i służ, oraz pensyj i zaopatrzeń wdów i sierot
w czasie zarządu Wydziału krajowego od r. 1866 do r. 1887 włącznie.

	Emerytury urzędników i służ						Pensye wdów i zaopatrzenia sierot					
	przybyło			ubyło			przybyło			ubyło		
	osób	z kwotą		osób	z kwotą		osób	z kwotą		osób	z kwotą	
		zł.	ct.		zł.	ct.		zł.	ct.		zł.	ct.
A. Fundusz krajowy (rubr. II.)												
Przybyło i ubyło	14	15.348	—	9	12.070	—	33	6.886	—	14	2.360	—
Odtrąciwszy od przyrostu ubytek	9	12.070	—	—	—	—	14	2.360	—	—	—	—
Pozostaje czysty przyrost w 22 latach:												
a) przy emeryturach	5	3.278	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ pensjach i zaopatrzeniach	—	—	—	—	—	—	19	4.526	—	—	—	—
czyli przeciętny przyrost roczny wynosi:												
a) przy emeryturach	0·22	149	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ pensjach i zaopatrzeniach	—	—	—	—	—	—	0·86	206	—	—	—	—
B. Szpitale krajowe.												
Przybyło i ubyło	4	3.615	—	4	2.319	—	15	3.038	—	11	2.208	—
Odtrąciwszy od przyrostu ubytki	4	2.319	—	—	—	—	11	2.208	—	—	—	—
Pozostaje czysty przyrost w 22 latach:												
a) przy emeryturach	—	1.296	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ pensjach i zaopatrzeniach	—	—	—	—	—	—	4	830	—	—	—	—
czyli przeciętny przyrost roczny wynosi:												
a) przy emeryturze	—	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ pensjach i zaopatrzeniach	—	—	—	—	—	—	0·18	38	—	—	—	—
Przyrostu osób nie ma przy emeryturach, jest tylko przyrost pieniężny z tego powodu, gdyż od czasu administracji Wydziału krajowego przybyły emerytury lekarzy, zaś ubyły emerytury funkcyonaryuszy niższej kategorii.												
Dary z łaski nadane przez Wys. Sejm, jako nie odnoszące się do przepisów emerytalnych, nie wzięto w rachubę.												
Emerytury personalu drogowego na osobnym wykazie załączone.												

	Emerytury urzędników i służ						Pensje wdów i zaopatrzenia sierot					
	przybyło			ubyło			przybyło			ubyło		
	osób	z kwotą		osób	z kwotą		osób	z kwotą		osób	z kwotą	
		zł.	ct.		zł.	ct.		zł.	ct.		zł.	ct.
Rekapitulacja.												
Fundusz krajowy Rubr. II.	14	15.348	—	9	12.070	—	33	6.886	—	14	2.360	—
Szpitala krajowe	4	3.615	—	4	2.319	—	15	3.038	—	11	2.208	—
Razem	18	18.963	—	13	14.389	—	48	9.924	—	25	4.568	—
Odrzuciwszy od przyrostu ubytki	13	14.389	—	—	—	—	25	4.568	—	—	—	—
pozostaje czysty przyrost w 22 latach :												
a) przy emeryturach	5	4.574	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ pensjach i zaopatrzeniach	—	—	—	—	—	—	23	5.356	—	—	—	—
czyli przeciętny przyrost roczny wynosi:												
a) przy emeryturach	0.22	208	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ pensjach i zaopatrzeniach	—	—	—	—	—	—	1.04	243	—	—	—	—

Z m i a n y

w skutek śmierci były następujące: **W Wydziale kraj.:**

W szpitalach kraj.:

Umarło w peryodzie 22-letnim:

a) czynnych urzędników i służ pozostawiających wdowy

osób 11 = przeciętnie na rok 0.5 osob 9 przeciętnie na rok 0.40

2. emerytów j. w.

„ 5 „ „ „ 0.22 „ 2 „ „ „ 0.09

Razem przybyło wdów 16

11 „ „ „ 0.09

Ubyło zaś wdów przez śmierć lub wyj-

ście za mąż osób 7

8

przyrost wdów w 22 latach wynosi „ 9 przeciętnie na rok 0.40

3 „ „ „ 0.14

Przybyło sierot 17

4

Ubyło „ 7

1

Przyrost sierot w 22 latach wynosi osób 10

„ „ „ 0.45 osób 3 „ „ „ 0.13

Wykaz II.

nadanych i ubyłych emerytur funkcyonaryuszy drogowych oraz pensyj i zaopatrzeń wdów i sierót od czasu przyznania tymże emerytur przez Wysoki Sejm — to jest od roku 1881 do roku 1887 włącznie.

(Uchwała Wysokiego Sejmu z 23. Października 1881).

Rok		Emerytury inżynierów i konduktorów				Pensye wdów i zaopatrzenie sierót			
		Przybyło		Ubyło		Przybyło		Ubyło	
		osób	z kwotą	osób	z kwotą	osób	z kwotą	osób	z kwotą
	Fundusz krajowy rubr. X. (drogi)		zł.		zł.		zł.		zł.
1881/7	Przyrost w 7 latach	4	1.336	—	—	13	1.115	—	—
	czyli przeciętny przyrost roczny:								
	a) w emeryturach	0·57	191	—	—	—	—	—	—
	b) w pens. wdowich i zaopatrzeniach	—	—	—	—	1·85	159	—	—

U w a g a: W peryodzie 7-letnim umarło funkcyonaryuszy czynnych pozostawiających wdowy 4 przeciętnie na rok 0·57
W peryodzie tym przybyło sierót 9 " " " " 1·28
Razem jak wyżej osób 13

Wykaz III.

Prawdopodobny przyrost rocznego wydatku przy wymiarze pensyj wdowich, datków na wychowanie dzieci i zaopatrzeń dla sierót z Rubryki II. funduszu krajowego według projektu statutu emerytalnego.

Przedmiot	Wymiar wedle wniosków Komisji sejm. złotych w. a.		Wymiar wedle przepisów emerytal. c. k. rządu złotych w. a.		U w a g a	
	Szczegół	Ogół	Szczegół	Ogół		
I. Pensje wdowie §. 18.:						
1. kateg. (wdowy po radcach, etc.) . . .	800		420			
2. " (" " sekretarzach, etc.) . . .	700		350			
3. " (" " innych funkcyon.						
a) z pensją	600		350			
b) " "	500		333			
c) " "	350		233			
d) " "	300		200			
e) " "	250	3.500	167	2.053		
II. Dodatki na wychowanie dzieci §. 22.:						
1. kateg. (wdowy po radcach, etc.) . . .	320		210		Wedle norm c. k. rządu, przysługują datki na wychowanie, tylko dla 4ga dzieci; przeto dla wykazania właściwej różnicy, obliczono i wedle wymiaru komisji sejmowej rzezzone datki, także dla 4ga dzieci.	
2. " (" " sekretarzach, etc.) . . .	280		175			
3. " (" " innych funkcyon.) . . .						
a) z dodatkiem	240		175			
b) " "	200		167			
c) " "	140		117			
d) " "	120		100			
e) " "	100	1.400	84	1.028		
III. Pensje sierocińskie §. 26.:						
1. kateg. (sieroty po radcach, etc.) . . .	120		210			Wedle norm c. k. rządu, przysługuje sierotom pensja konkretna, a nawet wówczas w całości, gdy tylko jedna sierota pozostaje; z tego powodu przeciwstawiono pensję sierocińską, wedle wymiaru komisji sejmowej, także tylko dla jednej sieroty.
2. " (" " sekretarzach, etc.) . . .	105		175			
3. " (" " innych funkcyon.) . . .						
a) z pensją	90		175			
b) " "	75		176			
c) " "	52.50		117			
d) " "	45		100			
e) " "	37.50	525	84	1.028		
Razem		5.425		4.109		

Jeżeli przy wymiarze dotychczas obowiązującym, wynoszącym jak wyżej 4.109 złr. roczny przyrost wydatku wynosi wedle osobnego obliczenia, w rubryce II. funduszu krajowego 206 złr. to w stosunku do wymiaru wedle wniosków komisji sejmowej wynoszącego jw. 5.425 złr.

spodziewany roczny przyrost wydatków w tej rubryce uczyni w przybliżeniu: $\frac{206 \times 5425}{4109} = \frac{272}{66}$ złr.
 zatem pomnoży się roczny przyrost kosztów tej rubryki w przybliżeniu, o
 czyli około 32% dotychczasowego przyrostu rocznego, mianowicie: $\frac{206 \times 32}{100} = 65.92$ okragło j. w. 66 złr.
 Podobne pomnożenie rocznego przyrostu kosztów, spodziewanem być może w zbliżeniu, przy drogach, szpitalach i innych zakładach krajowych; a nawet niższe z powodu mniejszej ilości wyższych posad.

Statut emerytalny.

Rozdział I.

§. 1. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 1.

Postanowienia ogólne.

W granicach statutem niniejszym zakreślonych mają prawo do emerytury, a względnie do pensyi wdowej i sierocińskiej, do dodatków na wychowanie, do kwartałów pośmiertnych i do odpraw.

1. Etatowi urzędnicy i słudzy krajowi.
2. Etatowi inżynierowie i konduktorowie dróg krajowych, stosownie do uchwał sejmowych z 23. Października 1881 i z 10. Października 1883.
3. Inżynierowie biura melioracyjnego, stosownie do uchwały sejmowej z 23. Października 1881.
4. Inżynier-górnik przy Wydziale krajowym według uchwały sejmowej z 18. Października 1882.
5. Urzędnicy i służba etatowa zakładów krajowych, którym w statutach zakładów tych lub etatach przez Sejm potwierdzonych, albo na zasadzie osobnych uchwał sejmowych, prawo do emerytury jest przyznane, jeżeli dla zakładów tych nie istnieje osobny statut emerytalny.
6. Lekarze, urzędnicy i służba etatowa krajowych szpitali we Lwowie i Krakowie i krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie, jeżeli z posadą według statutów i etatów, przez Sejm potwierdzonych, jest połączone prawo do emerytury.
7. Wdowy i sieroty po osobach wymienionych pod l. 1. do 6.

Rozdział II.

Przeniesienie w stan spoczynku.

§. 2. proj. Wydz. kraj. (bez zmiany).

§. 2.

Rodzaje przeniesienia w stan spoczynku.

Przeniesienie w stan spoczynku jest albo

1. stałe, albo
2. czasowe (kwieskowanie).

§. 3. proj. Wydz. kraj. (bez zmiany).

§. 3.

Przeniesienie w stały stan spoczynku.

Przeniesienie w stały stan spoczynku następuje :

1. albo na żądanie,
2. albo z urzędu.

§. 4. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 4.

Przeniesienie w stały stan spoczynku na żądanie.

Przeniesienie w stały stan spoczynku na żądanie będzie dozwolone, jeżeli urzędnik lub sługa (§. 1):

1. wykaże przynajmniej dziesięć (10) lat nieprzerwanej służby, wliczalnej do emerytury (§. 10), a nadto badanie lekarskie (§. 32) stwierdzi, że proszący na zawsze do pełnienia obowiązków służbowych jest niezdolnym — albo
2. przekroczył siedmdziesiąty rok życia swego — albo
3. wysłużył tyle lat, ile wymaga §. 12. do uzyskania emerytury, równającej się jego płacy ostatniej (§. 31).

§. 5. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 5.

Przeniesienie w stan spoczynku z urzędu.

Wydział krajowy przeniesie urzędnika lub sługę (§. 1) z urzędu w stały stan spoczynku:

1. po stwierdzonej przez lekarzy (§. 32) zupełnej i trwałej a nieusuwalnej niezdolności do pełnienia obowiązków służbowych — albo
2. ze względów służbowych według własnego uznania.

§. 6. proj. Wydz. kraj. (bez zmiany).

§. 6.

Skutki przeniesienia w stały stan spoczynku.

Przeniesiony w stały stan spoczynku uwolnionym jest do końca życia od obowiązku pełnienia jakiegokolwiek służby.

§. 7. proj. Wydz. kraj. (bez zmiany).

§. 7.

Przeniesienie w czasowy stan spoczynku.

Wydział krajowy przeniesie urzędnika lub sługę (§. 1) w czasowy stan spoczynku:

1. Jeżeli chwilowa niezdolność do służby prawdopodobnie z czasem da się usunąć;

2. Jeżeli posada została zwinięta — a umieszczenie na innej odpowiedniej posiadzie na razie jest niemożliwe;

3. Jeżeli Wydział krajowy uzna przeniesienie takie za wskazane ze względów służbowych.

§. 8. proj. Wydz. kraj. (bez zmiany).

§. 8.

Skutki przeniesienia w czasowy stan spoczynku.

Urzędnik lub sługa (§. 1.) przeniesiony w czasowy stan spoczynku, winien na wezwanie Wydziału krajowego do dni 30, licząc od doręczenia wezwania albo umieszczenia w gazecie urzędowej (§. 13), objąć wskazaną sobie posiadę.

Wezwanie to wyda Wydział krajowy:

1. Jeżeli lekarze stwierdzą (§. 32) takie polepszenie stanu zdrowia, że przeniesiony w czasowy stan spoczynku może objąć posiadę, którą przedtem zajmował, albo inną odpowiednią;

2. Jeżeli kwieszkowany z powodu zwinięcia posady (§. 7. ust. 2.) może być umieszczony na innej posiadzie odpowiedniej.

3. Jeżeli Wydział krajowy uchyli zarządzone przezeń przeniesienie w czasowy stan spoczynku.

§. 14. proj. Wydz. kraj. (bez zmiany).

§. 9.

Przeniesienie w stan spoczynku z powodu słabości dłuższej.

Urzędnik lub sługa (§. 1.), który z powodu słabości przez rok nie pełni obowiązków służbowych, będzie poddany oględzinom lekarskim (§. 32.), poczem Wydział krajowy wyda orzeczenie, czy tenże ma być przeniesiony w stały lub czasowy stan spoczynku, albo wezwany do objęcia urzędowania.

§. 9. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 10.

Służba wliczalna.

Przy przeniesieniu w stały lub czasowy stan spoczynku należy policzyć:

1. Lata przepędzone nieprzerwanie w służbie przy Wydziale krajowym lub którymkol-

wiek zakładzie krajowym, licząc od dnia złożenia pierwszej przysięgi służbowej (§. 11. ust. 3.)

Jeżeli z posadą stałą lub tymczasową połączone jest prawo do emerytury, liczą się lata bez względu na to, czy funkcyjaryusz piastował posadę tę stale lub prowizorycznie, w etacie lub po za etatem (extra statum).

Kto wystąpił ze służby, a później na nowo został przyjęty, temu nie będzie liczony czas służby, poprzedzający wystąpienie.

Przeniesionemu w czasowy stan spoczynku czas służby poprzedzający kwieszkowanie doliczony będzie do czasu służby, na nowo rozpoczętej, z wytrąceniem czasu przepędzonego w czasowym stanie spoczynku.

Urlop lub choroba nie przerywają służby.

2. Czas spędzony w zawieszeniu od urzędowania (suspensyi) będzie tylko wówczas liczony, jeżeli po zniesieniu zawieszenia suspendowany został napowrót dopuszczony do urzędowania.

3. Czas przepędzony w ciągu służby krajowej w jednorocznej ochotniczej służbie wojskowej, na ćwiczeniach wojskowych, wreszcie w służbie obowiązkowej w linii, marynarce, obronie krajowej lub pospolitem ruszeniu. Lata służby uznane przez Najjaśniejszego Pana, jako lata wojenne i podwójnie liczone, będą także przy wymiarze emerytury w dwójnasób liczone.

4. Czas służby, przepędzonej w c. k. armii lub marynarce za gażą lub żołdem, jeżeli poprzedza bezpośrednio wstąpienie do służby krajowej lub przy zakładach krajowych — i o ile ten czas liczy się do emerytury także w państwowej służbie cywilnej według przepisów obowiązujących w chwili wstąpienia do służby krajowej.

5. Czas wliczalny, przepędzony w służbie państwowej, jeżeli urzędnik lub sługa bezpośrednio z tej służby przechodzą do służby krajowej, jak długo c. k. rząd tę samą zasadę zachowywać będzie względem osób ze służby krajowej i zakładów krajowych.

W przypadkach pod 4 i 5 Wydział krajowy w dekrete nominacyjnym oznaczy, ile lat służby wojskowej lub cywilnej przyjętemu wliczonych będzie do służby krajowej.

Postanowienia powyższe nie naruszają przepisu §. 33. ustęp ostatni ustawy służby krajowej z 23. marca 1866 — niemniej szczególnych uchwał sejmowych, odmienne obliczenie lat służby zawierających.

§. 11. projektu Wydziału kraj. (zmieniony).

§. 11.

Wyjątkowe policzenie lat.

Wyjątki od przepisów w poprzedzającym paragrafie zawartych zachodzą:

1. Jeżeli urzędnik lub sługa skutkiem kalectwa lub choroby według orzeczenia lekarzy (§. 32.) stał się niezdolnym do wszelkiego zarobkowania, doliczyć mu należy do lat służby według §. 10. wliczalnej jeszcze pięć lat. Jeżeli mimo to doliczenie czas służby jego nie osiągał jeszcze lat dziesięciu, otrzyma on przy przeniesieniu w stan spoczynku należytość za 10 lat służby.

2. Jeżeli zupełna niezdolność do zarobkowania jest skutkiem przypadku, jaki dotknął urzędnika lub sługę z powodu pełnienia obowiązku służbowego, wówczas będzie mu doliczone do wliczalnej według §. 10. służby — jeszcze lat dziesięć (10). Jeżeli mimo to doliczenie czas służby jego nie dochodził do lat dwudziestu, otrzyma on przy przeniesieniu w stan spoczynku należytość za dwadzieścia (20) lat służby.

3. Etatowym inżynierom i konstruktorom dróg krajowych, inżynierom melioracyjnym i inżynierowi górnikowi, o ile nie wymagano od nich złożenia przysięgi służbowej przy objęciu obowiązków, policzony będzie czas służby od dnia jej rozpoczęcia, a gdyby ten dzień nie dał się oznaczyć, od daty dekretu nominacyjnego.

4. Dyrektorom i etatowym nauczycielom krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, szkoły wyższej rolniczej w Dublanach i średniej szkoły rolniczej w Czernichowie liczy się 30 lat służby, w zawodzie nauczycielskim odbytej, za lat 40. Wpływ tego obliczenia na wymiar emerytury określa §. 12.

5. Urzędnikom krajowym i zakładów krajowych, którzy bezpośrednio przed posunięciem ich na stałą posadę pełnili obowiązki aplikantów lub dyetaryuszy po skończonym 22. roku życia, może Wydział krajowy przy przeniesieniu ich w stały lub czasowy stan spoczynku policzyć najwyżej pięć (5) lat z czasu przebytego w służbie aplikantów i dyetaryuszy — jeżeli przez cały czas swej służby pełnili swoje obowiązki wzorowo i zachowywali się nienagannie.

§. 10. projektu Wydziału kraj. (zmieniony).

§. 12.

Wymiar emerytury przy przeniesieniu w stan spoczynku.

W razie przeniesienia w stan spoczynku, czy to stały czy czasowy, otrzymują:

1. Wszyscy urzędnicy tudzież sędziy (§. 1.) po dziesięciu latach służby czterdzieści procent (40%) ostatniej swej płacy (§. 31.).

2. Za każdy rok następujący:

a) osoby wymienione w §. 11., 4. po trzy procent (3%) ostatniej płacy, tak że po trzydziestu latach służby nauuczycielskiej otrzymują całą ostatnią płacę (§. 31.) tytułem emerytury;

b) wszyscy inni urzędnicy lub sędziy etatowi po dwa procent (2%) ostatniej płacy, tak że po czterdziestu latach służby otrzymują całą ostatnią płacę jako emeryturę.

Ułamki lat służby nie będą liczone.

Od należytości, na tej zasadzie obliczonej, potrącone będzie osobom, które ze służby rządowej, cywilnej lub wojskowej, przeszli do służby krajowej, stałe zaopatrzenie, jakie pobierają ze skarbu państwa — wyjąwszy dodatki za rany lub za medale zasługi. Emerytura roczna nie może być nigdy wyższą od ostatniej rocznej płacy (§. 31.).

§. 12. projektu Wydz. kr. (bez zmiany).

§. 13.

Wyłączeni od prawa do emerytury.

Nie mają prawa do emerytury czy to stałej czy czasowej:

1. Ci, którzy zrzekli się posady.

2. Ci, którzy dla zbrodni lub innego przestępstwa (występku, przekroczenia), wynikłych z chęci zysku lub naruszających moralność pu-

bliczną, w drodze karnej prawomocnie zostali skazani.

3. Ci, którzy w drodze dyscyplinarnej ze służby zostali wydalen.

§. 13. projektu W. kr. (zmieniony).

§. 14.

Utrata emerytury.

Przyznana już przy przeniesieniu w stały lub czasowy stan spoczynku emeryturę tracą :

1. Ci, którzy dla zbrodni lub innego przestępstwa (występku, przekroczenia), wynikłych z chęci zysku lub naruszających moralność publiczną, w drodze karnej prawomocnie zostali skazani.

2. Ci, którzy będąc w czasowym stanie spoczynku, wezwaniu Wydziału krajowego do objęcia wskazanej sobie posady do dni 30 bez uzasadnionych powodów nie uczynili zadość (§. 8).

Gdyby ich pobyt nie był wiadomym, należy wezwanie umieścić trzykroć w gazecie urzędowej i liczyć powyższy termin trzydziestodniowy od dnia trzeciego umieszczenia wezwania w gazecie urzędowej.

3. Ci, którzy przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego w sprawach tym statutem objętych czy to w drodze sądowej, czy w jakikolwiek inny sposób, z wyjątkiem drogi do Sejmu krajowego, pomocy szukają.

4. Ci, którzy zamiast emerytury otrzymują odprawę (Rozd. III.).

Rozdział II.

O odprawie.

§. 15. projektu Wydz. kr. (zmieniony).

§. 15.

Odprawę zamiast emerytury otrzymują ci urzędnicy i słudzy etatowi (§. 1):

1. którzy przed upływem dziesięciu (10) lat służby, do emerytury wliczalnych, przeniesieni zostali w stały lub czasowy stan spoczynku, jeżeli do nich nie mają zastosowania wyjątkowe przepisy §. 11. ust. 1 i 2 tego statutu.

2. którzy mają prawo do emerytury — jednak przed przeniesieniem albo po przeniesieniu w stan spoczynku stały lub czasowy zamiast pensyi odprawy zażądają.

Z odprawy należy stracić te kwoty, które przeniesiony w stały lub czasowy stan spoczynku tytułem emerytury już podniósł.

Gdyby czasowo emerytowany wstąpił na powrót do służby przed upływem czasu, który służył za podstawę do wymiaru odprawy, winien zwrócić z otrzymanej odprawy kwotę, która stosunkowo z niej wypadnie za nieubiegły jeszcze okres tego czasu.

Odprawa wynosi najmniej jednoroczną a najwyżej dwuroczną płacę ostatnią (§. 31).

W tych granicach oznaczy Wydział krajowy w każdym szczególnym przypadku według zasług i indywidualnych stosunków wysokość odprawy.

Rozdział IV.

O pensjach wdowich.

§. 16. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 16.

Prawo do pensji wdowiej.

Pensję wdowią otrzymują wdowy:

1) których małżonkowie, zmarli w służbie czynnej, przez wysłużenie przynajmniej lat dziesięciu (10), albo policzenie wyjątkowe służby krótszej w myśl §. 11. ust. 1. i 2., nabyli prawo do emerytury;

2. których małżonkowie pobierali stałą lub czasową emeryturę, jeżeli małżeństwo było zawarte przed albo podczas czynnej służby zmarłego męża.

§. 17. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 17.

Nie mają prawa do pensji wdowiej:

1. Wdowy, których mężowie nie mieli prawa do emerytury lub to prawo utracili;

2. żony rozwiedzione i wdowy z własnej winy sądownie od stołu i łoża separowane lub które samowolnie męża opuściły;

3. wdowy, które za życia męża w drodze karnej prawomocnie zostały skazane dla zbrodni jakiegokolwiek lub innego przestępstwa (występku, przekroczenia), wynikłych z chęci zysku lub naruszających moralność publiczną, jeżeli w czasie śmierci męża skutki kary za zbrodnię zgasły według przepisów obowiązującego prawa karnego, zaś od czasu od-

cierpianej kary za inne przestępstwa nie upłynęło lat trzy;

4. wdowy, których mężowie zamiast stałej emerytury otrzymali odprawę (§. 15.);

5. wdowy, których mężowie w czasie zawarcia z ułmami małżeństwa, przekroczyli sześćdziesiąty (60) rok życia, chyba że żyły w tem małżeństwie cztery (4) lata, lub miały w niem potomstwo, lub też w czasie śmierci męża znajdują się w stanie błogosławionym;

6. wdowy, których mąż w czasie śmierci był zawieszonym w urzędowaniu, a Wydział krajowy orzeknie, że tenże byłby oddalonym ze służby, gdyby był żył.

§. 18. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 18.

Wymiar pensji wdowiej.

Pensja wdowia wymierza się:

1. dla wdów po radcach, po nadinżynierze i dyrektorze oddziału rachunkowego przy Wydziale krajowym po ośmset (800) zł. w. a. rocznie;

2. dla wdów po sekretarzach Wydziału krajowego, inżynierach przy Wydziale krajowym, zastępcy dyrektora oddziału rachunkowego przy Wydziale krajowym, po kasyerze kasy krajowej Wydziału krajowego, po dyrektorze kancelaryi Wydziału krajowego, po dyrektorach krajowych szpitali powszechnych i krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie, wreszcie po dyrektorach szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie i wyższej szkoły rolniczej w Dublanach po siedmset (700) zł. rocznie;

3. dla wdów po wszystkich innych urzędnikach i sługach etatowych (§. 1.) po pięćdziesiąt procent (50%) ostatniej płacy męża (§. 31), najwyżej jednak po sześćset (600) zł. rocznie.

§. 19. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 19.

Utrata pensji wdowiej.

Wdowa traci wymierzoną pensją:

1. Jeżeli w czasie wdowieństwa dla zbrodni lub innego przestępstwa (występku, przekroczenia), wynikłych z chęci zysku lub naruszających moralność publiczną, w drodze karnej prawomocnie została skazana;

2. jeżeli wyszła powtórnie za mąż.

W tym przypadku może albo zastrzedz sobie pensję wdowią w razie powtórnego owdowienia albo zrzekając się pensji na przyszłość, żądać odprawy, która wynosi jej trzyletnią pensję wdowią.

Odprawa ta musi być żądaną przed zawarciem powtórnego związku małżeńskiego, a będzie dopiero po powtórnem zameżczeniu wypłaconą.

Wdowa, która przed powtórnem zameżciem nie żąda odprawy — nie może jej żądać później, tylko przyjąć należy, że sobie swoją pensję na przypadek powtórnego owdowienia zastrzegła.

Wdowa, powtórnie owdowiała, któraby po mężu drugim według postanowień statutu niniejszego miała prawo do pensji wdowiej — może:

a) jeżeli otrzymała odprawę, tytułem pensji żądać tylko nadwyżki między pensją wdowią po drugim mężu — a pensją, która jej przypadła po pierwszym mężu;

b) jeżeli zaś nie otrzymała odprawy, może żądać tej pensji wdowiej, która dla niej będzie korzystniejszą.

§. 20. proj. W. kr. (bez zmiany).

§. 20.

O odprawie wdowy.

Wdowa, której małżonek nie miał prawa do emerytury z powodu, że nie służył lat dziesięć (10), lub nie zastosowano do niego wyjątkowego wliczenia lat według §. 11 ust. 1. i 2., tudzież wdowa, która poślubiła urzędnika lub sługę etatowego (§. 1.) po sześćdziesiątym (60) roku jego życia — a nie zaszedł przypadek przewidziany §. 17. ust. 5., otrzymuje odprawę, równającą się półrocznej ostatniej płacy (§. 31.) męża.

Rozdział V.**O kwartale pośmiertnym.**

§. 21.

Wdowie, która ma prawo do pensji wdowiej, a w braku wdowy dzieciom, bez względu

§. 21. proj. W. kr. (bez zmiany).

na to, czy mają jeszcze prawo do pensji sierocińskiej, należy wypłacić na opędzenie kosztów leczenia i pogrzebu jedną czwartą ($\frac{1}{4}$) część ostatniej płacy zmarłego (§. 31), jeżeli ta płaca nie przenosiła rocznie ośmiuset (800) zł., a zmarły był w służbie czynnej.

Z tej należności nie będą potrącone zapomogi, choćby nawet wypłacone były w czasie choroby zmarłego na opędzenie kosztów leczenia.

Rozdział VI.

Zaopatrzenie sierót.

§. 22. proj. W. kr. (zmieniony).

§. 22.

O dodatku na wychowanie.

Dodatek na wychowanie dzieci, pozostałych po zmarłym urzędniku lub słudze (§. 1.), otrzymają te wdowy, którym należy się pensya wdowia.

Dodatek ten wynosi na każde dziecko, nie-doszłe jeszcze do wieku normalnego (§. 23.), dziesiąty procent (10%) pensyi wdowy.

Dodatki dla wszystkich dzieci wdowy razem nie mogą przewyższać połowy pensyi matki. Należy więc w przypadku przekroczenia tej maksymalnej sumy dodatek dla każdego dziecka stosunkowo i w równej mierze zniżyć.

§. 23. proj. W. kr. (bez zmiany).

§. 23.

Wiek normalny.

Wiek normalny osiągają dziewczęta z ukończonym ośmnastym (18), a chłopcy z ukończonym dwudziestym (20) rokiem życia.

§. 24. proj. Wydz. kr. (bez zmiany).

§. 24.

Utrata prawa do dodatku na wychowanie.

Dziecko traci prawo dodatku na wychowanie:

1. Jeżeli doszło do wieku normalnego;
2. Jeżeli otrzymało zaopatrzenie stałe.

Jako zaopatrzenie stałe uważa się u dziewcząt:

- a) zamężcie;
- b) wstąpienie do zakonu lub stowarzyszenia religijnego;
- c) wstąpienie do zakładu fundacyjnego lub uzyskanie miejsca funduszowego;

d) przyjęcie do zakładu wychowawczego lub zaopatrzenia, pod warunkiem, jeżeli wymienione pod b), c), d) zakłady i fundusze wszystkie potrzeby wstępującej lub przyjętej pokrywają;

e) uzyskanie stałej służby, czy to prywatnej czy publicznej, połączonej z płacą.

Zaś u chłopców uważa się za zaopatrzenie stałe:

a) uzyskanie stałego miejsca w służbie publicznej lub prywatnej, połączonego z płacą;

b) wstąpienie do służby w o. k. armii za gażą lub żołdem;

c) uzyskanie miejsca funduszowego w c. k. cywilnych lub wojskowych zakładach wychowawczych, jeżeli zakłady te lub fundusze pokrywają wszystkie potrzeby ucznia;

d) pod tem samym zastrzeżeniem umieszczenie w seminarjum duchownem, w zakładzie duchownym lub świeckim;

3. Jeżeli uzyska pensję sierocińską (§. 25).

4. Jeżeli w drodze karnej prawomocnie zostało skazane dla zbrodni lub innego przestępstwa (występku, przekroczenia), wynikłych z chęci zysku lub naruszających moralność publiczną.

§. 25. proj. Wydz. kr. (zmieniony).

§. 25.

O pensji sierocińskiej.

Sierotom bez ojca i matki po urzędnikach i sługach (§. 1.) należy się aż do wieku normalnego pensja sierocińska, jeżeli ich matka rodzona lub macocha pobierała pensję wdowią, lub byłaby takową pobierała, gdyby była męża przeżyła.

Na równi ze zupełnie osieroconemi należy wymierzyć pensję sierocińską także sierotom po ojcu tylko

1. jeżeli ich matka lub macocha z powodów w §. 17. ustęp 2. i 3. przytoczonych nie ma prawa do pensji wdowiej,

2. albo przyznaną sobie pensję wdowią utraciła (§. 19).

§. 26. proj. Wydz. kr. (zmieniony).

§. 26.

Wysokość pensji sierocińskiej.

Pensja sierocińska należy się każdej sierocie z osobna i wynosi dla każdej piętnasty (15%) procent tej pensji, jaką ich matka

lub macocha pobierała, albo byłaby pobierała, gdyby była przeżyła męża lub prawo do pensji wdowiej miała (§. 25. ust. 1 i 2).

Pensye sierocińskie dla wszystkich razem dzieci tego samego ojca, nie mogą przewyższać dwóch trzecich ($\frac{2}{3}$) pensji wdowiej, według ustępu pierwszego obliczonej. W razie przekroczenia tej maksymalnej sumy, pensya sierocińska każdego dziecka stosunkowo i w równej mierze będzie zniżoną.

§. 27. proj. Wydz. kr. (bez zmiany).

§. 27.

Utrata prawa do pensji sierocińskiej.

Pensję sierocińską traci dziecko w przypadkach §. 24. ustęp. 1., 2. i 4. określonych.

§. 28. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 28.

O zaopatrzeniu dzieci po kobietach mających prawo do emerytury.

Dzieci pozostałe po kobietach, mających prawo do emerytury (§. 1), nie mają prawa do dodatku na wychowanie.

Do pensji sierocińskiej mają aż do wieku normalnego tylko te dzieci prawo, które w czasie śmierci matki są także osierocone od ojca — pod warunkiem, 1) że matka ich nabyła już prawo do emerytury albo jej używała; 2) i że po zmarłym ojcu swym nie mają prawa do wyższej pensji sierocińskiej według postanowień §. 25 i 26.

Pensya sierocińska dla każdej z osobna sieroty, w ustępie drugim wymienionej, wynosi dziesięć procent ostatniej płacy matki, pensye jednak wszystkich dzieci razem nie mogą przewyższać jednej trzeciej części ($\frac{1}{3}$) tej płacy. Po nad to maximum ulegają one stosunkowemu obniżeniu według analogii §. 26 ustęp 2.

I dzieci po kobietach tracą pensję sierocińską w przypadkach §. 24. ustępami 1, 2 i 4 określonych.

§. 29. proj. Wydz. kr. (bez zmiany).

§. 29.

Odprawa dla dzieci.

Dzieciom zupełnie osieroconym, których ojciec a względnie matka nie nabyli prawa do emerytury z powodu, iż nie wysłużyli lat dziesięć (10) służby do emerytury wliczalnej lub nie za-

stosowano do nich wyjątkowych postanowień §. 11 ust. 1 i 2, otrzymają odprawę, równającą się półrocznej ostatniej płacy ich ojca a względnie matki (§. 28).

Odprawę tę należy podzielić w równych częściach między wszystkie dzieci, chociażby z kilku małżeństw pozostałe.

§. 32. proj. Wydz. kraj. (zmieniony).

§. 30.

Ogólne warunki zaopatrzenia dzieci. — Dzieci uprawnione, przysposobione.

Dzieciom (sierotom) w ogólności należą się wówczas dodatki na wychowanie, pensye sierocińskie, kwartał pośmiertny i odprawa, jeżeli pochodzą z prawego małżeństwa osób w §. 1. wymienionych, zawartego przed albo podczas czynnej służby, choćby się nawet urodziły po przeniesieniu ojca a względnie matki (§. 28) w stan spoczynku.

Dzieci nieślubne, spłodzone w czasie służby czynnej a uprawnione przez małżeństwo następne ich rodziców, mają prawa równe z dziećmi prawego łoża.

Dzieci uprawnione z łaski Najj. Pana, tudzież dzieci przysposobione (adoptowane) lub przyjęte na wychowanie, nie mają prawa do zaopatrzenia.

Rozdział VII.

Postanowienia końcowe.

§. 30. proj. Wydz. kraj. (bez zmiany).

§. 31.

Ostatnia płaca.

We wszystkich postanowieniach statutu niniejszego, w których jest mowa o płacy ostatniej, rozumieć przez nią należy tę płacę stałą z przyznanymi już lub wprawdzie jeszcze nieprzyznanymi, ale już należącymi się dodatkami pięcioletnimi, którą urzędnik lub sługa pobierał w czasie śmierci lub przeniesienia go w stan spoczynku. Wszystkie inne jakiegokolwiek bądź rodzaju należności i korzyści jako to: dodatki aktywalne, osobiste, ryczałty, wartość pomieszkania, opału, wikt i t. d. nie liczą się do płacy ostatniej.

§. 32. proj. Wydz. kraj. (częściowo zmieniony).

§. 32.

Ogłędziny lekarskie.

We wszystkich przypadkach, w których idzie o skonstatowanie stanu zdrowia urzędnika lub sługi etatowego (§. 1) Wydział krajowy wydeleguje dwóch doktorów medycyny, którzy po zbadaniu stanu zdrowia wydadzą orzeczenie na piśmie.

W razie orzeczeń niezgodnych może Wydział krajowy wydelegować do zbadania stanu zdrowia jeszcze lekarza trzeciego.

Koszta ogłędzin lekarskich ponosi w przypadku w §. 4. u. 1. określonym proszący, we wszystkich innych przypadkach fundusz, z którego ma być wymierzona emerytura.

§. 33. proj. W. kr. (bez zmiany).

§. 33.

Fundusz do pokrycia wydatków tym statutem objętych.

Wszystkie emerytury, pensye, dodatki na wychowanie, kwartały pośmiertne i odprawy wypłacane będą z tych funduszków, z których emeryt a względnie mąż, ojciec lub matka ostatnią swoją płacę w czynnej służbie pobierali.

§. 34. proj. W. kr. (bez zmiany).

§. 34.

Czas wypłaty.

Emerytury, pensye wdowie i sierocińskie, tudzież dodatki na wychowanie pobierane będą od dnia zamknięcia płacy, poprzedzającej te zaopatrzenia, miesięcznie z góry na dniu drugim (2) każdego miesiąca.

§. 35. proj. W. kr. (bez zmiany).

§. 35.

Kiedy przepadają datki stałe i jednorazowe tym statutem objęte.

Wszystkie emerytury, pensye wdowie i sierocińskie i dodatki na wychowanie przepadają na korzyść funduszu, z którego były asygnowane, jeżeli do roku licząc od dnia, w którym stały się płynnymi, nie zostały podniesione.

Zaś kwartał pośmiertny i odprawy przepadają na korzyść funduszu, z którego były asygnowane, jeżeli do roku, licząc od dnia doręczenia asygnacyi, nie zostały podniesione.

§. 36. proj. W. kr. (częściowo zmieniony).

§. 36.

Władza do orzeczenia właściwa.

We wszystkich przypadkach tym statutem objętych orzeka wyłącznie Wydział krajowy.

Przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego wolno interesowanym w terminie nieprzekraczalnym 30 dni wnieść przedstawienie do Wydziału krajowego.

Wydane na to przedstawienie orzeczenie Wydziału krajowego jest ostatecznem.

§. 37. proj. W. kr. (uzupełniony).

§. 37.

Statut ten nie działa wstecz.

Postanowienia tego statutu nie mają zastosowania do przyznanych już emerytur i jakichkolwiek zaopatrzeń wdów i sierót; nie naruszają też w niczem praw już nabytych.